

РИМСКА ДЕКЛАРАЦИЈА

ПРИСТУП ПРАВДИ

14. јун 2024. године

1. Приступ правди је камен темељац владавине права и основно људско право, битно за заштиту и остваривање свих других права. Стога, и пристаје да Европска мрежа судских савета усвоји декларацију о овом праву на двадесетогодишњици Генералне скупштине.
2. Приступ суду подразумева право на тражење ефикасне судске ревизије, која се састоји од могућности оспоравања било које одлуке која утиче на нечија права утврђена законом, доступности правног лека и одговарајућих поступака који се примењују под једнаким условима. Судско преиспитивање мора да води независан и непристрасан суд, основан законом, у разумном року.
3. Приступ правди мора бити једнако загарантован свим особама, не само у теорији, већ и у пракси. То захтева да се скрене пажња јавности на њихова законска права, да је процес доступан и једноставан, да се користи јасан и разумљив језик, да имају физички приступ судовима и да су подршка и бесплатни правни савети обезбеђени тамо где је то потребно. За те сврхе требало би обезбедити финансијска средства, укључујући и правну помоћ.
4. Судски савети и други слични органи морају осигурати приступ правди у мери у којој то њихова надлежност дозвољава, кроз заштиту и унапређење независности судства, етичких стандарда, транспарентности, квалитета и правилног функционисања правосуђа.
5. Рањиве категорије људи се издвајају и морају се узети у обзир. Приступ правди за рањиве категорије је критичан аспект да се осигура правичност и једнакост у правном систему. Улагати напоре да се ублаже препреке са којима се у том погледу суочавају рањиве категорије људи, а треба осмислити и промовисати алате и процедуре који

узимају у обзир посебне рањивости. Судија треба да буде у стању да преузме активну улогу, где је потребно.

6. У том смислу, судски савети треба да размотре циљано поступање, програме информисања рањивих категорија лица/странака у поступку, о њиховим правима, треба повећати свест и разумевање различитих околности појављивања ових лица пред судовима међу судијама, како би се обезбедио њихов правичан третман. Судски савети треба да промовишу препознавање и разумевање рањивости странке кроз обуку судија, промоцију најбоље праксе и других расположивих инструмената.

7. Дигиталне технологије би могле бити прихваћене у процесу испоручивања правде. Дигитални алати могу значајно допринети убрзаној и благовременој испоруци правде: од поједностављеног покретања поступка до веће доступности широке базе судских одлука, анонимизираних где је потребно.

8. Употреба дигиталних технологија увек треба да има за циљ побољшање, а не ограничавање приступа правди. У том смислу се морају пажљиво размотрити потребе рањивих категорија странака и ако је неопходно помоћ треба да буде доступна. У овом тренутку недигитални приступ правди треба да остане доступан, када је то могуће.

9. У зависности од свог мандата, судски савети требало би да имају активну и водећу улогу у евалуацији решења вештачке интелигенције (AI) предложених за употребу у оквиру правосуђа. У зависности од своје надлежности, судски савети такође треба да утврде стандарде за коришћење дигиталних технологија, укључујући AI технологије.